

Manuel Vicent, velejant la utopia

Manuel Vicent (la Vilavella, 1936), agricultor. I escriptor de periòdics. Agronauta d'adjectiu intrèpid a la recerca de l'animalitat perduda.

Aquest senyor de pentinat evadit i barbata de faraó, va alçar les persianes dels ulls en un assentament humà de llauradors i menestrals edificat sobre el naufragi d'unes quantes civilitzacions. Entre els contraforts de la serra de l'Espadà i la planícia pleistocènica de la Plana Baixa. Entre la proclamació verd botella del taronger, el suc termal dels balnearis i els quirats de l'espart. S'havia declarat l'estiu i ell tenia dos o tres mesos, i els seus progenitors, gent d'església, de propietats agràries i de la Derecha Regional de don Lluís Llúcia, el van portar a la platja de Moncofa per a manifestar-lo als déus nàutics, i en aquell instant precis en què, segurament imperava un sol color garnatxa sobre la sal líquida, va rebentar el motí moro. I es va engolir el mar per la retina.

«Jo use el mar com un pamflet —diu el senyor de la barbata egípcia. El Mediterrani és un cementeri. El cementeri d'Europa. No hi ha cosa més horrible que el Mediterrani avui. És un mar mort. Aleshores, és un somni, un pamflet, un cartell, un desig, una meta, un record. És tot menys una realitat. Veig el Mediterrani com un efecte literari, una utopia».

—Una utopia per la qual vostè navega tots els estius.

—Tinc un barquet de vela al port de Dénia. Velege, sí. És fàcil, eh. És la primera cosa que va aprendre l'home. Va fer això abans que la roda.

Però abans de velejar va adquirir alçada en un escenari de trinxeres residuals, de fèmurs de maquis repelats

com un os de pèril i de fragments podrits de soldat, buscant bombes pels afores de la localitat, a fi d'extraure'n les anelles de coure i vendre-les. Un dia, una de les anelles va oferir resistència i els seus socis el van enviar a buscar una pedra de més envergadura que la que feien servir, i, mentre ell estava absent, l'artefacte va explotar i va causar ferides als seus amics. La protecció dels déus salats era efectiva. I intimidat pel risc de l'entreteniment, va optar per l'espiritualitat assistint capellans. Però en el seu cel de meteors se li van eclipsar les hòsties.

Es va fer més alt i va arribar a València, a l'acadèmia Castellanos. El Manuel Vicent pre-universitari va enviar papers a tota la premsa de la localitat, però ningú li'ls va imprimir. Fins que la revista d'Acció Catòlica, *Signo*, va publicar el primer article. Tenia 17 anys, en aquella època la *vespa* feia feredat i ell volia ser metge. Però, finalment, es va matricular en dret, es va posar a viure en una frugal habitació del col·legi major Pío XII i es va clavar la llicenciatura en la butxaca.

A MADRID, MÉS GUAPO QUE MARLON BRANDO

València en l'any 60 no era ni tan sols la societat *de bombos mútuos* que va conèixer don Josep Martínez Ruiz, Azorín, i Manuel Vicent, que en aquell moment era més guapo que Marlon Brando, se'n va pujar a un DC3 i va posar el rumb cap a Madrid. Era un 12 d'octubre. «Això

de més guapo que Marlon Brando no ho vaig dir jo, però, a voltes, m'agrada fer la broma i dir-ho: "quan jo era jove era més guapo que Marlon Brando i vaig venir a Madrid en avió". No vaig venir a Madrid: vaig fugir de València. Perquè en el que aleshores es deia la plaça del Caudillo feia olor de ceba, senzillament. Damunt, tots els meus amics es van posar a estudiar notaries i registres i em vaig quedar, de sobte, sense ningú. ¿I què havia de fer, anar tot el dia pel carrer de les Barques? És que a València en aquell moment no hi havia absolutament res. I és probable que, si m'haguera esperat un parell d'anys, no hauria vingut a Madrid, perquè dos anys després va començar a cantar Raimon, filosofia i lletres a moure's, Fuster a publicar... Tot el moviment d'identitat i cultura en el qual, si m'haguera quedat, jo hauria estat».

Va vestir de *petate* amb la divisa d'alferes durant una temporada, i, com que esquivava notaries, registres i bancs, es va buscar en la filosofia i el periodisme. No tenia ofici ni benefici, com ara, ni sabia a què havia anat a Madrid. «Jo sóc llicenciat en dret, que no és cap professió; vaig estudiar quatre cursos de filosofia, que tampoc és cap professió; vaig estudiar periodisme, però em vaig deixar una assignatura i tampoc és cap professió. En canvi, sí que estic donat d'alta en la cambra agrària de la Vilavella-Nules. I clar, si em pregunten quin paper puc mostrar a la policia que acredite

que tinc un ofici, només puc contestar una cosa: agricultor. Abans ho posava al meu DNI. És la meua professió a efectes legals».

—¿Conserva terres encara?

—Sí, dels meus pares. Me les porta un administrador

I quan va constatar empíricament que no podia fer res més que ser agricultor *honoris causa* es va refugiar en el passeig i l'escriptura. El resultat va ser *Pascua y naranjas*, llibre que va merèixer el premi Alfaguara en l'edició de 1966. I una nit va anar a la redacció del diari *Madrid* a buscar un amic i el van enganxar, modificant-li, en certa manera, l'itinerari.

—Oye, ¿por qué no nos mandas algo?

—Pues bueno.

Va enviar un article sobre Salazar, que havia acabat d'expirar, i el director li va dir que *muy bien*, que continuara. Ingressat en el negoci, les coses adquirien el marxamo de desencadenar-se per si soles.

—Oye, ¿tú sabes algo de arte?

—Hombre, yo he estudiao filosofía... y he estudiao...

—Es que se ha muerto el que hacía la crítica. ¿Quieres encargarte?

—Bueno, pues ya está.

I s'hi va posar, però el general moro a *feira*, probablement per combatre el tedi i la inacció, es va muntar una *masclètà* amb el diari *Madrid*. «Quan van dinamitar el periòdic em vaig trobar que tenia amics pintors i que sabia alguna cosa de galeries, i com que la família de la meua dona tenia un local a Argüelles i pensàvem muntar

alguna cosa per als amics, una llibreria o una galeria per a fer tertúlies, vam obrir una galeria d'art que ha funcionat bastant bé.

—Tinc entès, *senyor Vicent*, que la seua galeria ha jugat un paper important en la difusió d'artistes valencians...

—Un pintor valencià, per principi, sempre hi exposava. Però jo no sé la influència que haja pogut exercir la galeria sobre la seua obra. La galeria, encara que jo tenia l'experiència de la crítica i l'amistat dels pintors, era una cosa de la meua dona. Jo, de fa sis o set anys, n'estic al marge totalment».

LA NEUROSIS PER OFICI

Durant els anys immediats a la demolició violenta del periòdic de Calvo Serer va freqüentar, entre caminata i caminata, altres diaris i quan la rotativa d'*El País* es va posar en marxa, el seu prestigi d'escriptor de diaris va prosperar d'una forma incontenible. «Ja està tot dit. Tot, absolutament. Canvia la forma. La forma és insondable. La gent està repetint el discurs de sempre. Són quatre coses. Em pareix que hi ha un llibre on hi ha la història de tots els arguments possibles. Crec que els ordinadors el tenen incorporat com a programa. Les passions humanes són sis o set, i les combinacions d'aquestes passions són setanta arguments. ¿Shakespeare què és? Shakespeare clavava la cullera a Suetoni i Sèneca, i després deia *la espada con lágrimas y los pájaros sobre la tumba* de no sé què, però en el fons les seues passions eren les de Suetoni i Sèneca».

—¿Quina és la diferència entre la literatura i el periodisme?

—No n'hi ha cap. Potser el periodisme informatiu no és literatura. Ara: quan et pares a pensar un adjectiu ja ets escriptor. Ja ho deia Josep Pla.

—*I vostè cedeix el pas als adjectius, ¿no?*

—A mi em costa molt escriure. El procés d'asseure'm és molt lent. El procés de tenir clar què vull dir és molt lent. El procés de tenir alguna ocurrència que valga la pena és molt lent. Jo estic ara en una situació problemàtica. Per una banda, ser un escriptor professional ho considere un horror. Que tot el que tu escrigues, pel fet que ho escrigues tu, haja de ser publicat és un horror. I per l'altra, ser un escriptor de *hobby*, un escriptor que escriu quan les coses se li ocorren, també és un horror. No escriure per necessitat també em pareix un horror. Tot em pareix un horror. En el fons, jo no sé si això és un ofici, si és un benefici, si és una neurosi, si s'ha de fer per a guanyar-se la vida, si s'ha de fer per necessitat... La veritat, no tinc ni idea. Jo sóc un escriptor que escriu perquè m'ho demana el periòdic. Crec que no podria deixar d'escriure, i, alhora, crec que el que he escrit no té cap motiu per a ser escrit. És una neurosi total. Estem en la de sempre».

«No tinc horari. Sempre m'alce vuit hores després de gitar-me. I comence a tractar d'escriure. Normalment no se m'ocorre res. Cas que se m'ocórrega, crec que no té cap importància, que pot esperar perfectament i ser millorat. I deixe passar el temps. Al cap d'una o dues hores de no haver fet res, m'entra una espècie de depressió total per no haver fet res i perquè les coses que se m'han acudit no tenen cap importància. No obstant, si he d'entregar el paper ràpidament, em pose a treballar. I tot allò que em ve al cap va adquirint una importància directament proporcional al minutatge. I tot el que se m'ocorre en l'últim minut em pareix genial, sempre que siga útil per a tancar un tros de foli. Treballe quan tinc la necessitat de treballar.

Ara treballe en un llibre, que és més neuròtic. A voltes estic tot un dia, i si veig que trac rendiment, continue. Si no, a la primera que toca el telèfon salte d'alegria i me'n vaig».

Quan es va trobar a si mateix, entre una ciutat d'al·luvió que s'ho menja tot i les serralades d'algeps de la Meseta, segurament es va interrogar ¿i ací què semblarem?, i se'n va anar per totes les rutes calcant les acumulacions urbanes i les maneres de les espècies que incrusten el planeta.

—*Aquells viatges que va publicar en el periòdic, ¿els va fer?*

—Els vaig fer, encara que els hauria pogut no fer. Des d'on

millor s'escriu és des de casa. Jo els vaig fer, però molts d'ells, els vaig escriure un any després d'haver-los fet. I el que quedava del viatge era l'atmosfera. Perquè un viatge és l'atmosfera del viatge. Una de les teories del viatjar és que tu travesses un espai del planeta per a trobar-te a tu. Normalment, quan tu arribes a una ciutat tu ja hi estàs. La ciutat ets tu. Hi ha com una espècie de doble. Tardes a trobar-te, però acabes trobant-te. I quan et trobes, ja has descobert la ciutat. Viatjar és anar a buscar-te. És, com tot, una cosa subjectiva. És igual escriure-ho allí que ací. Pots escriure una terrassa de Nàpols a Nàpols o a València.

—O a Palerm.

—És que Palerm és València. Si no coneixes Palerm, tens una obligació moral, greu, de conèixer-la, si vols conèixer València. València és un cinquanta per cent mora i un altre tant de siciliana. A més, l'estructura de Palerm és la del barri del Carme. La Malva-rosa és Palerm. El valencià és un sicilià moro un poc napolità. Aquell tio que tu veus a Sicília amb el cavall, l'armilla, la gorra... això és València.

—¿Va trobar l'origen de la paella a Rodes?

—Això és literatura de saldo. Jo en sé fer, de paella, però no m'agrada gens. A mi m'agrada l'arròs, perquè l'arròs és un vehicle de sabors merave-

llós. És meravellós amb un all, amb un pèsol... Vehicula el sabor fins al fons del cervell. Hi ha harmonies en l'arròs que són més fabuloses que la paella: l'arròs amb sèpia, l'arròs amb fesols i naps, l'arròs negre.

EL 23-F

«Em va pillar en el cementeri de Vila-real, enterrant un amic. La notícia me la va donar el conductor del furgó, que ho havia sentit per la ràdio. Però em va dir que la ETA, que la Guàrdia Civil, trets en el Congrés... Després de l'enterrament vaig anar cap a València, a buscar l'eixida a Madrid. Eren les sis o les set. I a l'entrada de l'autopista de

Vila-real, el tio de la garita tenia un transistor i estaven tocant *Quinto levanta, tira de la manta*. Que tocaren diana a les set de la vesprada, ja em va sorprendre. I vaig seguir. Aplegue a València i veig un embús increïble. I com que estàvem prop de falles vaig pensar que seria a causa de la cavalcada del Ninot. I a la mitja hora, sense baixar del cotxe, li vaig preguntar al del cotxe del costat. Em va dir que anara al seu cotxe i en aquell moment estaven repetint, per enèsima volta, el *bando* de Milans del Bosch. Aquell senyor em va dir que no anara a Madrid, que Madrid estava assetjat. I me'n vaig tornar al poble. Però, clar, vaig anar fent eses per tota València i se'm van fer les nou de la nit, l'hora del toc de queda. Anava, pràcticament, sol per València. I en un carrer que dona a la Gran Via vaig veure passar els tancs. Feien un soroll infernal, i els estornells de la Gran Via havien fugit.

DOS NOMS COMENTATS

—Josep Pla.

—Un escriptor fora de sèrie. Un positivista. Un escriptor que tot el que escrivia ho havia tocat prèviament amb la mà. I després, un escriptor que ha escrit el doble del que havia d'haver escrit.

—Joan Fuster.

—Un pare de la pàtria. És un home que jo admire molt, d'una intel·ligència extraordinària i mediterrània, molt greco-romana. Un home que ha despertat una consciència i que acabarà, d'ací a molts anys, fet de bronze en una estàtua i cagat pels coloms. Un tio meravellós.

EL RETORN ANIMAL

—Un esmolat observador com vostè, ¿vigila la seua imatge? ¿Fa exercici?

—¿Exercici de gimnàstica? En absolut. L'única cosa és

que em fa massatges un japonès, a la columna. Estic contra l'esport, si no et paguen. L'esport pagat em sembla meravellós. Ara, aquells esforços enormes sense cobrarlos són una barbaritat. S'ha de fer esport com ho fan els animals. Les mones, per exemple, no es posen a córrer per veure quina arriba primer. A la mona, si li ho pagaren, ho faria. La mona quan vol un coco, puja. Quan l'acacen, fuig. I si no, s'està quieta.

—Veig que el que fóra més guapo que Brando pren sacarinaes...

—Sóc un Marlon Brando en estat de superuïna. La sacarina dona càncer, però millor. Com més prompte, millor.

—¿No li fa res la mort?

—La mort és un costum. Vas morint-te a poc a poc. Té una tendresa meravellosa. És dolça. La mort no existeix. Quan arriba, tu ja no estàs. El que és terrible és l'estat de deteriorament. La ruïna humana. El procés de destrucció del cos és terrible.

Els animals moren de meravel·la; els homes, no. Quan la mona que va precedir l'home va veure un objecte mort en terra, de la seua espècie, i es va adonar que també havia de morir, va tenir un sobresalt de terror i encara no s'ha recuperat. I ha inventat tota classe de formes per a vèncer el terror: de la religió a la droga. Com més et pareixes a un animal, més suau és la mort. La joventut és immortal. Un jove no pensa que s'ha de morir. I tota la lluita de l'home és la recuperació de l'animalitat, de la joventut.

La vida és una representació, una funció. Quan mor un amic que coneixes de sempre, ho constates. Aquest tio ha vingut a aquesta vida i ha fet de barber, de forner, ha fet que estava enamorat, ha fet que se separava de la dona, en un moment determinat va matar un altre, i, després, s'ha mort. Ha fet una funció.

Miquel Alberola